Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fói'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonéza la Comitetulu asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Nr. 5. Brasiovu 1. Martiu 1871. **Anulu IV.**

Sumariu. Gavriilu I. Munténu. — Scurta istoria a societatei iesuitiloru. (Fine.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — D'in pomelniculu martiriloru romani dela an. 184$^{8}/_{9}$. (Continuare.) — Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. traus. tienute in 7. Febr. a. c. — Publicarea baniloru incursi.

Gavriilu I. Munténu.*)

Acestu barbatu eminente, pe care natiunea 'lu perdù in $^{24}/_{12}$ Decembre alu a. 1869 in etate aprópe de 58 de ani, a compusu sî tradusu mai multe carti nu numai didactice, si sî de alte specialitati, a colaboratu la duóe foi periodice romanesci sî la unu dictionariu germano-romanu, a functionatu 31 de ani cá profesoriu sî parte cá directoriu in Romani'a sî in Brasiovu, a conlucratu sî suferitu in epoce grele pentru emanciparea nationale sî confesionale alaturea cu primii luptatori ai poporului, de sî nu totu-deaun'a in miediulu valuriloru furióse, in care fusesera alti càtiva d'intre connationalii sei. Sî cu tóte acestea merite stralucite ale lui Gavriilu Munténu, castigate prin lupte si fatige apasatórie, nu va trece unu patrariu de seculu, candu generatiunea care astadi abia póte gangaví cuventele tata, mama, pane, apa, dandu cá d'in intemplare preste vreuna carte ce va fi portandu in fruntea sa numele lui, va intreba pe cei mai betrani: Cine a fostu acelu Munténu, unde s'a nascutu, care fusese cararea vietiei lui?

S'a obserbatu chiaru sî in dîlele nóstre, cà unele biografii scrise éca asia, d'in audite, d'in date culese de ici de colea, sunt falsificate de susu pàna diosu. Credu cà este datorinti'a in lini'a prima a contempuraniloru de a preintempina erori si rataciri de natur'a acestora. D'in parte'mi eu carele càtiva ani stetesem in relatiuni intime cu G. Munténu, me sîmtiu obligatu a'i pastra memori'a lui, culegèndu atàtea fragmente d'in viéti'a lui, despre càte credu cà sunt bene informatu.

Gavriilu Munténu s'a nascutu in comun'a Vingardu**) d'in Transilvani'a, in anulu 1812 lun'a Februariu, éra dio'a nascerei lui nu o am aflatu. Parentii sei de conditiuni materiali bune, 'lu detera de tempuríu la carte romanésca, in càtu „in etate de diece ani citea apostolulu sî cazani'a in biserica.“

Parentele seu adeca fiendu cantaretiu alu bisericei locale, ilu invetiase a ceti pe cartile bisericesci incependu d'in anulu alu 6-lea alu copilariei lui. Mai tardíu miculu Gavriilu fu condusu de tata-seu la scólele unguresci r. catolice d'in Alb'a-Iuli'a, unde absolví si cele cinci clase gimnasiali, d'in care constá pe atunci unu gimnasiu. Pre candu era in cele duóe classe superiori, ajunsese cá se dea lectiuni private la pruncii unei familii patriciane d'in locu. In acelu tempu simtitóri'a ânima a junelui studente luà un'a d'in acelea lovituре sfasiietórie, ce lasa pe urm'a loru cicatrici, care nu se vindeca neci una-data deplinu. In anulu sî in essamenulu d'in urma (1828?) aflanduse de fatia mai multi parenti sî consangeni de ai tenerimei, cineva intréba pe unulu d'in studenti: Care este marc'a*) Transilvaniei? Care a natiunei unguresci? A celei secuiesci? A celei sasesci? Dupace se luà respunsu la tóte acestea intrebari, unulu d'intre ascultatori mai puse un'a: Care este marc'a natiunei romanesci? Profesoriulu de classa ne voindu se astepte respunsu dela tenerulu intrebatu, respunse elu insusi: Az akasztofa, adeca pe romanesce, furcile, spendiuratórea. La audiulu acelui respunsu barbaru, teneriloru de nationalitate romanésca, carii se aflá dandu essamenu, li se suí la momentu sangele in fatia sî le fulgerà prin capu cá se parasésca sal'a cu totii. Directoriulu obserbandu confusiunea nu numai la tenerime, ci sî la óspetii ascultatori, se reculese iute sî dîse: Nu este asia, marc'a romaniloru e cós'a sî sap'a. Acea scena infama repausatulu Munténu o narrá la diverse ocasiuni, enumerandu-o intre multele insulte, pe care luá romanii in acelea tempuri de blastemu pe fetiele si pe numele loru.

De ací incolo aflamu, cà G. Munténu cá gimnasistu absolutu a intratu in sierbitiulu postei d'in Alb'a-Iuli'a in calitate de espeditoriu, unde a statutu duoi ani. Vocatiunea lui inse nu era acésta, ci inpinsu de ferbintea dorintia de a'si castiga cunoscintie mai intense sí a'si deschide una sfera de activitate corespundietória facultatiloru spiritului seu, intre a. 183 $^{1}/_{2}$ sî 1834 ilu vedemu in Clusiu la facultatea filosofica, care era de 2 ani, apoi si in a. 1-iu alu cursului de drepturi. Inse ce viitoriu era se astepte in Transil-

*) Acestea trasuri biografice s'au cititu in Septembre 1870 in un'a d'in siedintiele private ale societatei academice romane, care apoi decise, cá se se annesseze langa traductiunea lui Tacitus.

**) Vingardu este comuna rurale in comitatulu Albei-inferióre, post'a d'in urma orasielulu Miercurea. Dupa conscriptiunea (catagrafi'a) d'in 1857 acea comuna avea 361 case cu 1239 locuitori romani gr. resariteni n. u., 478 sasi si 87 unguri.

*) Armele, latin. insignia.

vani'a pe unu juristu absolutu romanu de confessiunea greco-resariténa? In acea epoca neci chiaru renegandu'si cineva confessiunea sa, séu casatorinduse cu vreuna unguróica nobila, nu potea spera se intre in vreunu oficiu cu plata sistemisata, mai inainte de a sta in asia numit'a pracsa celu mai puçinu càte siese ani de dîle, in care tempu avea se se sustiena totu d'in pung'a sa, séu mai bene, d'in averea familiei parentesci. Essemplulu unui Folioviciu, fetioru de protopopu n. u. d'in Clusiu, alu unui Triandafilos (grecu bacanu) sî alu mai multoru contempurani era dinaintea ochiloru. Intre acelea impregiurari junelui Munténu ii remase cá se'si aléga un'a d'in duóe: intrarea in cleru, séu emigrarea d'in patri'a sa. Munténu isi alese alternativ'a d'in urma, sî asia in anulu 1835 ilu aflamu in Bucuresci, unde veru-seu Florianu Aronu trecuse mai inainte cu càtiva ani dela Pestea, de unde 'lu luase cu sine infocatulu romanu boieriulu Golescu.

Pe atunci apucase a se infiintia in Bucuresci la S. Sava pe langa colegiu si unu asia numitu internatu. Directoriulu Petru Poienariu asiedià pe G. Munténu dupa asteptare de càteva luni in oficiulu de prefectu (corepetitoriu) in acelu internatu. In Septembre 1836 pre candu calcasem sî eu prim'a data pe pamentulu Romaniei in societatea domnului Timoteiu Cipariu, repausatulu Munténu castigase postulu de profesoriu la asia numitulu seminariu dela episcopi'a Buzeului, pe alu carei scaunu siedea parentele Cesarie, unu archiereu, carele neci-decumu nu era vreunu omu invetiatu, precumu presupune biografulu lui G. Munténu d'in Famili'a Nr. 18 a. c., care'lu schimba cu unu altu Cesarie, era inse omu care iubea invetiatur'a sî pre cei invetiati, totu-odata barbatu plinu de pietate adeveratu cristiana. Optu ani petrecù Munténu in Buzeu, respandindu luminele scientieloru sî foculu sacru alu moralei, nu numai de pe catedra, ci pe unu tempu órecare sî prin fói'a „Vestitorulu bisericescu," fundata de elu, apoi prin Meditatiunile bisericesci traduse d'in nemtiesce*) sî tiparite la Buzeu in tipografi'a episcopiei la a. 1839, I. tomu 8⁰ pag. 407. Tomulu alu II-lea nu'mi aducu amente cá se'lu fia publicatu, pentrucà mi se pare cà cu acelasi avuse mari dificultati, de care inse nu avemu se ne prea miramu, pentrucà in acelea tempuri una carte, cumu este Stunden der Andacht, in Austri'a era oprita preste totu. Asia dara Meditatiunile religióse publicate de G. Munténu este carte si inca voluminósa, éra nu simpla disertatiune, precumu dîce biografulu d'in „Famili'a."

In a. 1842 Munténu ne surprinse cu publicarea Suferintieloru lui Werther, traduse dupa Göthe. Numai asia ceva nu asteptámu noi dela seriosulu nostru Munténu.

In a. 1845 Munténu a fostu stramutatu la episcopi'a de Rîmnicu, séu mai bene la monastirea Bucovetiu*), unde fu transpusu seminariulu, dupace arsese episcopi'a de acolo. La acelu seminariu d'in Romani'a mica 'lu aflà pe Munténu an. 1848. Totu acolo tradusese densulu sî Urmarea lui Christosu d'in latinesce.

Pre càtu repausatulu petrecuse in Buzeu, adeca mai in apropiere de noi, corespondentiele nóstre se reinnoiá d'in tempu in tempu; Bucovetiulu era pentru noi mai departatu decàtu este astadi Petropolea, séu Cairo. In totu cursulu a. 1848 nu'mi aducu amente se fiu aflatu ceva de sórtea lui G. Munténu; inse pe la inceputulu lunei Novembre, pre candu fuseiu chiamatu a luá sî eu parte la lucrarile Comitetului de pacificatiune, ilu aflaiu sî pe densulu la comitetu lucrandu in calitate de secretariu, sî mai vîrtosu ducêndu oficiu de judecatoriu in un'a multime de cause private, in care locuitorii tierani incepusera se alerge la comitetu, pentru-cá acesta „se le faca dreptate." Nu se póte spune cu càta seriositate sî cumu amu dîce, minutiositate pertractá Munténu asemenea procese sî càtu se mai nacajea pentru „nepriceperea poporului." Pe la finea lunei Decembre, adeca dupace Augustu Treb. Laurianu fu insarcinatu de càtra comitetu a caletorí inpreuna cu protopopulu Ioanu Popasu la Vien'a intru apararea intereseloru natiunei sî patriei nóstre, Munténu incepù a lua parte sî la siedentiele asia numitului Comitetu de apararea tierei**), compusu d'in càteva persóne militarie, duoi sasi sî duoi romani, sub presiedenti'a generariului Pfersmann. De càte-ori amu asistatu amenduoi la siedintiele acelui comitetu, totu-deauna vedeamu pe Munténu desgustatu de conclusele aceluia. Cu tóte acestea elu neci-unadata nu luá cuventulu in acelea siedentie; unu feliu de pessimismu, unu prepusu (suspicio) ce rodea mereu in laintru, se parea cà'lu torturá inca pe atunci.

Asia se trecea dîlele nóstre, intre temeri, prepusuri, sperantie, inaltiare sî cadere, pàna in 11. Martiu 1849 dio'a bataliei a duo'a dela Sibiiu sî a caderei acelei cetati in manile insurgentiloru comandati de generariulu Bem. Confusiunea sî trepidatiunea d'in acea dî sî séra se o descria una alta pena, care se va incumeta a compune istori'a aniloru 1848 sî 1849, d'in punctu-de vedere romanescu sî spre informarea autentica a poporului romanescu. Eu aici insemnu numai atàta, cà dupace insurgentii dedesera focu pe la retrangementu, si pre candu vulneratii era adusi pe tóte stratele, càtiva d'in noi apucandu pedestrii calea spre Sielimberu, conveniramu mai multi insi la Vestemu, éra pe la trei óre dupa miediulu noptiei ajunseramu la Talmaciu pe urm'a trupeloru austro-rusesci batute. De ospitiu (cortelu) nu potea fi vorba; unu sasu inse sub conditiune cà nu vomu fuma neci-

*) Stunden der Andacht.

*) Nu la Argesiu, cà-ci la acea episcopía dela mórtea episcopului Iosifu, pre càtu a tienutu domni'a lui Bibescu, scienti'a nu a inaintatu in nimicu.

**) Landesvertheidigungsausschuss.

unulu d'in noi, ne suferí in siur'a sa. Acea nópte era pre càtu de fiorósa, tocma pe atàta sî de frigurósa. Ferice de acei refugiati carii apucasera in vestmente bune de érna. Cei mai multi d'in noi isi scutisera pitiórele in fenu, sî asia petrecura restulu noptiei. Munténu adormí, fara cá se'si acopere pitiórele. Acelu casu fatale ii contrase lui un'a dorere de pitióre, un'a specie de artritica, pe care o simtí in totu restulu vietiei sale, candu mai multu candu mai puçinu, si neci cà potù scapa de ea, cu tóte scaldele sî alte medicine.

Siepte dîle dupa caderea Sibiiului, càtu mergèndu, càtu sî asteptandu, ajunseramu la Jilav'a, pe tiermulu Oltului in fati'a comunei Calimanesci, adeca aprópe de Rîmnicu, unde se aflá generarii austriaci sî cei rusesci. Aici ne despartiramu unii de altii, pentrucá mai curendu séu mai tardíu se ajungemu mai toti in captivitate rusésca sî boierésca. D'in acelea dîle eu nu mai sciu, unde sî cumu a petrecutu G. Munténu, atàta'mi spusese, cà elu a scapatu de captivitate cá prin urechile acului, éra vèrulu seu ajunse prinsu sî dusu la Bucuresci in monastirea Vacarescioru.

Dupa reintrare in patri'a nóstra caletorindu eu in Decembre la Sibiiu, cu scopu de a 'mi scóte concesiune nóua pentru publicarea Gazetei sî a Fóiei, aflaramu sî pe Munténu acolo, inse fórte desgustatu. In sér'a plecarei, séu adeca a fugei nóstre dela Sibiiu in 11. Martiu, G. Munténu lasase trei mii fiorini m. conv. sî multe alte lucruri de ale sale in locuinti'a pe care o avuse la unu advocatu unguru anume Péchi. La reintórcerea sa in Sibiiu pe la Augustu 1849 nu mai reaflà d'in tóta acea avere a sa neci una lascaia, éra intrebandu pe acelu Péchi, cá ce s'a intemplatu cu averea sa, luà unu respunsu destulu de bruscu sî ironicu, cà adeca ce mai scie densulu de averea cuiva, se intrebe pe insurgenti sî pe muscali. Asia Munténu remase inca numai cu càteva sute de fiorini sî ceva galbini pastrati mai multu la corpulu seu.

Intr'acestea, alte perderi neasemenatu mai grele decàtu perderea càtoruva mii de fiorini turburá spiritulu sî amarea ânim'a lui G. Munténu in acelea dîle de domni'a sabiei sî a spangei. Dupa trantirea revolutiunei, tóte foile periodice d'in Transilvani'a incetara, afara numai de „Siebenbürger Bote“ d'in Sibiiu, éra „Siebenbürger Wochenblatt“ d'in Brasiovu inca amutîse, inse numai pre càte dîle proprietariulu seu stetese la prinsóre, d'in causa cà publicase in tipografi'a sa pe „Espatriatulu“ redactatu de dn. Cesaru Boliacu, carele trecuse sî elu la curuti, sî inca un'a fóia ungurésca revolutionaria, pentrucá se injure pe cas'a Habsburg sî se induplece pe poporulu romanescu a se rupe de càtra Austri'a si a se supune gubernului ungurescu alu lui Ludovicu Kossuth. Asia „Siebenbürger Bote,“ séu mai bene, partit'a representata prin acelu diariu d'in Sibiiu, singura in tiéra, mare si tare sub protectiunea sabiei, nu cerea pe atunci neci mai multu neci mai puçinu, decàtu incarcerarea toturoru fostiloru membrii ai comitetului romanescu, a toturoru prefectiloru sî tribuniloru, carii se batusera sub stendartulu negru-galbinu, apoi sî spendiurarea càtoru-va d'in trensii. Atàt'a sî inca ceva mai cerea partit'a dela Siebenb. Bote, despre care inse cu alta ocasiune. Preste acésta diariulu ei incrimináa pe romani mereu de banditi sî tetiunari, intocma precumu se facù sî mai deunadi prin graiulu sî prin condeiulu unui profesoriu dela Heidelberg. G. Munténu, carele vedea tote acelea atacuri acolea pe locu, mai alesu dupace Acsente fusese sî prinsu, éra asupra lui Iancu inca esise porunca de arestare, ne mai potendu suferí atàtea insulte sî persecutiuni nemeritate, isi propuse cá se culéga sî elu documente de escesuri criminali, comise de mai multi sasi, pe care le si publicà in „Gazet'a Trans.,“ care intr'aceea reinviiese pe la Decembre 1849. Acelea publicatiuni cadiura cá un'a bomba detunatória in midiuloculu Sibiiului. Neci-odata auctoriulu aceloru publicatiuni nu s'a sciutu pàna astadi, éra adeverulu loru s'a comprobatu preste tóte asteptarile generariloru Wohlgemuth, Chavanne sî ale comisariului imperatescu Edv. Bach; intr'aceea cercetarea mai departe s'a suprimatu la rogarea dlui Salmen comitelui sasescu.

Càtra capetulu anului 1850 G. Munténu ne mai potendu suferí in Sibiiu una viétia inpresurata pe atunci de atàtea denunciatiuni clandestine, crediendu cà va fi mai bene a urma cunoscutei sententie, Proculu a Iove, proculu a fulmine, se retrase la Brasiovu, unde intr'aceea Gazet'a dupa supresiunea d'in Februariu érasi reinviià in Septembre, éra romanii brasioveni in acelasi tempu reapucasera lucrarile loru intrecurmate dela 1845 pentru infientiarea unui gimnasiu romanescu, dupace dela Octobre 1838 in cursu de diece ani tóte incercarile sî spesele loru in acea directiune remasesera fàra altu resultatu, decàtu cà apucasera a infientia inca dela 1836 una scóla asia numita normala. Pe acestea duóe terenuri reincepù in Brasiovu si activitatea lui G. Munténu; elu adeca luà asuprasi una catedra de profesoriu, colaborà totuodata si la Gazeta in cronic'a straina pàna in Dec. 1852, candu dechiarà cà „nu'i mai da man'a se lucre la Gazeta.“

Intre acestea Gavr. Munténu se casatorí aici in Brasiovu, luandu de socía pe una domnitia d'in famili'a Mincu; aceea inse fiendu mai totu morbósa, in 1855 se mutà la locasiele ceresci. Dupa aceea repausatulu petrecù in stare de veduvía pàna in 13. Iuliu 1860, in care dî se cununà cu domnisiór'a Mari'a, fiic'a protopopului Iosifu Baracu.

Atàtu in dio'a in care m'a poftitu de nunu, càtu si cu un'a alta ocasiune G. Munténu imi dedese cá se pricepu, cà déca se mai casatorésce si aduo'a óra in etate destulu de inaintata, caus'a nu ar fi numai, cà unu barbatu care se ocupa cu sciintiele, trebue se simtia adesea necesitatea de abatere dela studiu, de distractiune, ci sî pentrucà doresce se aiba eredi d'in cópsele sale. Provedenti'a nu a voitu se'i inpli-

nésca acea dorintia, pàna dupa mórtea sa cu unu fiiu posthumu, carele fu baptizatu cu numele Georgie; éra acésta neinplinire sémena a fi fostu un'a d'in causele melancoliei sale, care inpreunata cu altele esterne au conlucratu, cá acelu barbatu intregu, luminatu, umanu si mai inainte inaltiatu preste multimea pareriloru desierte, se decada succesive d'in melancolia in ipocondria, de ací se fia captivatu de unele idei ficse, mistice, religióse, buna-óra cá ale madamei Krüdener si ale lui Alecsandru I. imperatulu Rusiei; intre acestea cea mai torturatória era, cà iesuitii au pusu asasinu cá se'lu omóre; in fine se ajunga la monomania totala, intocma, cá de ess. poetulu Lenau d'in Austri'a, cá ministrulu Salvandi in Paris si altii multi. Primele urme de melancolia apasatória s'au potutu obserba la Munténu in tempulu dietei transilvane d'in a. 1863 si 1864, care intru adeveru a si fostu calificata pentru a descorda ori-ce elasticitate de spiritu omenescu, a descuragea si a infrange pe ori-care ar fi doritu a lua parte activa la lucrari de legislatiune in unu corpu legislativu, unde nu se potea sci, candu se lucra seriosu si candu este numai jocu de-a mîti'a órba, pentrucá tempulu celu scumpu se se pierda prin declamatiuni desierte si asia se nu se faca mai nimicu. Pàna pe la a. 1867 candu cu mergerea prima la societatea academica, spiritulu lui Munténu si apucase a fi torturatu de unele idei ficse; preste acésta ori-ce inpregiurare de puçina inportantia si chiaru numai un'a cautatura mai neusitata ilu supará si desteptá in trensulu prepusuri negre, d'in care causa apoi se si retragea bucurosu d'in ori-ce societate, fia fostu aceea ori-càtu de placuta si benevoitória. Ce e dreptu, cà d'in toti, daco-romanii, cei d'in Transilvani'a sunt multu aplecati la viéti'a retrasa, la isolare de càtra societatile sgomotóse, la singuratate; eu credu inse, cà causele acestei aplecari se potu descoperí usioru in alu loru trecutu dorerosu si tragicu. Intr'aceea ânimele prea simtitórie, precumu a fostu si a lui G. Munténu, dela an. 1849 incóce mai aflara destule cause in inpregiurarile tempului nostru, pentrucá unii mai curendu, altii mai tardíu se cada sub apasarea celoru mai amare deceptiuni. Ómeni de 20 pàna la 40 de ani, Ddieule, ce sperantie firme concepusera ei in $184^{8}/_{9}$ pentru emanciparea perfecta a natiunei loru, si unde se vediura aruncati dela 1850 incóce d'in aceea ce sperá ei. Juni cá Ilie Morariu (fostu tribunu in districtulu Fagarasiului) si cá pop'a Bacila au si cadiutu atunci indata; altii mai luptara in contra torentelui càte duoi trei ani, apoi plini de urgía in contra brutalitatiloru despotismului si a sataniceloru cabale pornite asupra poporului romanescu, se essilara pe sinesi de buna voia, precumu au fostu toti càti au trecutu la Iasi; éra unii, precumu eroiculu Avr. Iancu, cadiura preda misantropiei, si érasi altii infranti de dorerea sperantieloru perdute, parasira lumea acésta in flórea etatei loru. Anii 1861—1867 fusera si mai bogati in deceptiuni crudeli, de aceea ei au fostu in stare se traga velulu noptei inca si preste mintile unoru barbati, precumu era fericitii in Domnulu Andreiu Murasianu si Gavriilu Munteanu, alu caroru morbu sî fisicu, sî psichicu, avù camu acelasi sorgente sî prin urmare aceleasi efecte tragice; altii érasi cadiura in morburi fisice de mórte, séu cà li se accelerara betranetiele in 2—3 ani, cá in alti diece ani de tempuri normali.

Mai inainte de infrangerea spiritului, G. Munténu s'a vediutu necessitatu a caletori la Vien'a, spre a i se face sub limba un'a operatiune chirurgica fórte periculósa, fàra care asia ori asia, totu era se'si pérda viéti'a. Insoçitu de consort'a sa, carea neci pe una óra nu'lu lasá singuru, a petrecutu aprópe duoe luni sub cur'a mediciloru, cu spese de càte 7 fr. pe dî, éra pentru operatiune a platitu onorariu 270 fiorini. Dupa ce scapà pentru asta-data de mórte, reintorcènduse in patri'a sa, érn'a d'in a. $186^{8}/_{9}$ o petrecù in stare de suferitu, éra spre primavéra prorupse morbulu psichicu cu destula vehementia, pentrucá dupa càteva luni se se realine, inse cu total'a debilitare a constitutiunei fisice, carea in fine'lu si aruncà in mormentu.

Gavriilu Munténu era de statura mai inalta decàtu midiulocía, bene facutu, plinu la fatia si albenetiu, mai in scurtu, omu frumosu; ii placea a se porta curatu si elegantu; manierele fine, afara de casuri candu cineva 'lu irritá, ceea ce i se intemplá si lui uneori. In viéti'a sa privata era regulatu pàna la rigóre; atàta numai, cà studiá, scriá, prin urmare si siedea multu la unu locu, ceea ce in combinatiune cu aerulu celu infectatu alu classeloru, avea înriurintia fórte stricatiósa asupra cerculatiunei sangelui. Preamblarile sale de càtiva ani incóce era scurte si rare, candu unu organismu cá alu densului cerea cu totulu alta miscare si alte distractiuni. D'in netericire, atàta inca trebue se recunóscemu, cà ómenii de litere si de scientia abia voru mai fi lipsiti pe airea de distractiuni, care se le convina loru, precumu este acésta in Brasiovu, cá locu de comerciu si de industria, prin urmare prosaicu intru tóta poterea cuventului. Mai adaogemu la acésta prosa inca si tragícomic'a isolatiune, carea se reguléza mai virtosu dupa — nationalitati si dupa confessiuni, apoi sî dupa profesiuni, si fórte raru dupa calitatile personali. De aceea in Brasiovu este unu feliu de arta, a'si afla cineva locu de convenire, de conversatiune si distractiune.

Opurile esite d'in pen'a lui G. Munténu, parte cá originale, parte cá traductiuni, afara de cele citate mai in susu sî tiparite in Romani'a, sunt acestea:

Geografia biblica, séu descrierea locuriloru insemnate prin fapte biblice. Brasiovu 1854. Editur'a si provedietur'a auctorului. Formatu 16^{0} pag. 167. (Carticic'a fusese oprita a se introduce in scóle).

Manualu de Geografia in duoe cursuri pentru clasile gimnasiali inferiori (dupa Bellinger). Sibiiu, 1854. 8^{0} pag. 72. Editiunea a duo'a indreptata esí in an. 1864.

Deutsch-romänisches Wörterbuch, bearbeitet etc.

von Georg Baritiu und Gabriel Munteanu. I. Bd. 1853. II. Bd. 1854. Gr. 8° 55 cóle. (S'au elaboratu cá de angaria, dupa inpregiurarile de atunci ale tempului).

Carte de lectura rumanésca. 2 tomuletie 8°. Edit. I. d'in 1857, éra pàna la a. 1867 au mai esitu alte duóe edit.

Gramatica romana pentru clasile gimnasiali, partea etimologica in 1860, sintactica in 1861.

Viati'a lui C. I. Agricola, traducere asocita de testulu latinu, de o notitia asupra lui Tacitu si de note. Brasiovu 1858. Fasciculu 8° mare, pag. 44.

Germani'a, séu situatiunea, datinele si popórale ei, traducere asocita de testulu latinu sî órecare note. Sibiiu 1864. 8° micu, 72 pagine.

Caiu Suetoniu Trancuillu, viati'a a XII imperatori, traducere d'in latin'a in limb'a rumanésca ilustrata cu notitie sî premiata cu 250 fr. v. a. de prea on. dn. conte Scarlatu Roseti etc. Brasiovu. Tiparitu cu spesele domnului premiatoru la Römer & Kamner 1867. 8° micu, 517 pagine.

Odele sî epodele lui Horatiu Flaccu, tomulu I. (Lib. 1. XXXVIII; Lib. II. XX; Lib. III. XXX ode). Esplicate in usulu scóleloru. Iasi 1867. Editiunea sî imprimeri'a societatii Junimea.

Urme de activitatea literaria a lui G. Munténu vei mai afla si in càteva programe de ale gimnasiului romanescu de religiunea ortodocsa orientale d'in Brasiovu, cumu sî in carticic'a despre infricosiatele stricatiuni ale beuturei de vinarsu-rachíu, publicata la Brasiovu in duóe editiuni; a mai scrisu si unii articuli in càte una foia periodica, inse mai totu anonimu.

G. Munténu meditá indelungatu, pàna se apucá se scria ceva, de aceea lucrarile sale ilu si costá tempu multu, cu alte cuvente, elu lucrá anevoia, ceea ce érasi avea mare influentia asupra organismului. Inse cea mai grea lupta avea densulu cu ortografi'a romanésca, precumu se vede acésta mai d'in tóte scrierile lui. Munténu ar fi voitu se dea mai afundu in radicalismu, se gená inse preste mesura de criticele superficiali, usiorelle, reutatióse, cá sî de cele matore sî benevoitórie, adeca elu o patiá precumu o patu cei mai multi litteratori contempurani de ai sei. Preste acésta lui, care a vediutu in viéti'a sa barbati de mare auctoritate si chiaru de óresi-care cultura scientifica luptandu cu inversiunare sî une-ori cu adeveratu fanatismu religiosu in contra scrierei in limb'a daco-romanésca cu littere latinesci, nu'i venea se creda, cà publiculu daco-romanescu va adopta cu atàta usioratate si rapediune acestea littere d'intru una-data, in tóte ramurele vietiei private si publice, pàna in fine si in affacerile eclesiastice; apoi mai puçinu sperá elu, cà litteratii daco-romani voru esí asia curendu d'in primulu chaos orthograficu produsu prin introducerea preste totu a littereloru latine. Tóte s'au intemplatu preste asteptarea nóstra a toturoru. Pre candu daco-romanii d'in Transilvani'a si Banatu se menagea cumu amu dîce, unii pe altii, cautandu a scrie cu littere latinesci numai cá de serbatória, cá de distractiune, pentru cá nu cumuva se se irrite prea tare contrarii acelora, in Moldavo-Romani'a ese Alessandru Ioanu I. si gubernulu seu la a. 1860 in fati'a natiunei si dîce: De astadi inainte vomu scrie toti cu littere latine, pentru cá Europ'a se aiba ocasiune de a cunósce cu atàtu mai usioru, care este limb'a, originea, nationalitatea nóstra. D'in acelu anu litterele latine isi reocupara loculu cuvenitu loru preste totu si pentru totudeauna. A remasu inse, cá se esîmu d'in confusiunea orthographica in care ne mai aflamu. S'au cerutu numai patru cinci ani, pentru cá usulu scripturei cu littere se strabata in tóte straturile societatei nóstre. Inca numai noue diece ani, si toti daco-romanii càti au invetiatu bene carte, voru scrie numai cu un'a orthographia, éra cei ce nu sciu carte, ci numai càtu au invetiatu a citî si a scrie càte ceva, aceia voru incurca-o cá si pàna acilea, cá si toti ignorantii la tóte poporale, inca si la cele mai luminate.

De ar fi ajunsu G. Munténu pe acésta lume unitatea orthographica la daco-romani, atunci elu ar fi fostu in stare se dîca: Acumu bucurosu moriu! Pàna intr'atàta 'i pasá repausatului nostru collegu si amicu de acea unitate, éra noi se recunóscemu cà elu avea in acestu respectu mare dreptate.

Scrisam in lun'a Iuliu 1870.

G. Baritiu.

Scurta istoria a societatei iesuitiloru.

(Fine.)

Desfiintiarea societatei iesuitiloru prin pap'a.

In 3. Febr. 1769 pap'a Clemente XIII. morí lovitu de apoplexia. D'in acelu momentu iesuitii pusera totulu in miscare, cá se se aléga unu papa d'in partit'a loru. Ei candidasera pe cardinalulu Chigi si lucrá pentru acesta dî si nópte. Intr'aceea regimele celoru patru staturi mai de frunte, care essilasera pe iesuiti, au datu cardinaliloru alegùtori se pricepa, cà de voru alege de papa pe unu amicu ferbente alu iesuitiloru, acela va mai fi inca numai episcopu alu Romei, éra pentru staturile loru isi va asiedia fia-care càte unu patriarchu nationale. Numai de acésta frica se invoí in fine maioritatea cardinaliloru abia in 18. Maiu, cá se alega de papa pe cardinalulu Giovanni Vincenzo Antonio Ganganelli, care era cunoscutu atàtu cá mare adversariu alu iesuitiloru, càtu si de unu barbatu cu un'a taría estraordinaria de caracteru, carele prin nimicu nu se abatea dela convictiunile sale.

D'in acelea dîle ale lui Maiu tóta lumea stá cu luarea-amente incordata, cá se vedia ce mesure va lua in respectulu iesuitiloru pap'a de curendu alesu, care 'si luà numele de Clemente XIV. Mai alesu Franci'a sî incepù a'lu provoca si roga, cá se desfientieze societatea iesuitiloru. Inse pap'a Ganganelli cunoscea pe iesuiti mai bene decàtu ori-care altulu, de aceea elu la inceputu in locu de a'i persecuta, d'in contra, inca li se aratá benevoitoriu. Elu adeca sciá cu ce mórte morisera papii Sixtus V., Clemente VIII. si Innocentiu XIII. In fine dupa meditatiuni matore, pap'a se decise si compuse elu insusi cu dat'a d'in

21. Iuliu 1773 acea bulla epochale, ce se incepe cu „Dominus et Redemptor noster,“ éra pentru cá se fia mai siguru de lucrarea sa, conchiamà un'a comissiune compusa d'in cinci cardinali, duoi prelati si duoi theologi renumiti, carii se aduná pe fiacare dî in secretu mare si desbatea proiectulu bullei d'in cuventu in cuventu. Acésta tienù pàna in 16. Aug., in care dî pap'a o subscrise cu mare curagiu, inse pre candu subscriá, dîse càtra membrii comissiunei: „Cu acésta eu imi subscriu si dio'a mórtei mele, care va veni càtu mai curendu.“

In aceeasi dî d'in 16. Augustu sér'a pe la optu óre gard'a papei fu comandata a ocupa tóte partile collegieloru si ale caseloru societatei iesuitice, indata apoi venira comissarii papali, càte unu prelatu si càte unu notariu, pentru cá se ia in sama tóte averile conventeloru iesuitice, cumu si archivele. Membriloru societatei li s'a datu voia a remané séu cá preoti, inse sub jurisdictiunea preotimei de miru, séu a esí in lume, cumu se dîce a se secularisa. In ambele casuri li s'au asecuratu pensiuni pe viéti'a. D'in contra Laurentiu Ricci generariulu loru si unu assistente alu lui fusera pusi sub custodia strinsa si le luara juramentu, cà voru arata si dá afara tóte colossalile averi, càte se afla in bani numerati.

Lumea scie, cà pap'a Clemente XIV. Ganganelli morí in 22. Sept. 1774 de veninu numitu Aquetta, care se prepara in Apuli'a si in Calabri'a. Acelu veninu e facutu d'in plante, care se póte da in portiuni accomodate dupa organismulu fiacaruia, si inca asia, cá nefericitulu inveninatu se nu móra d'intru un'a-data, ci se sufere septemani si luni intregi, pàna ce corpulu ii trece succesive in putrediune. Ganganelli s'a simtitu reu mai antaiu in septeman'a patimeloru d'in 1774, dupa aceea a si dîsu medicului seu de casa dr. Matteo, cà elu se simte intoxicatu, éra acesta visitandu'lu cu multa attentiune, recunoscù cà veninulu lucra in organismulu papei. Mai pe urma'i cadiuse si perulu, éra unghiile dela mani incepusera a se clatina. Fiendu inse omu fórte tare de natura, o mai duse cu morbulu pàna in Septembre.

Iesuitii in Austri'a. Imperates'a Mari'a Teresi'a, care pre càtu era de buna la ânima, pre atàta era si de bigotta si robita cu totulu de iesuiti, n'a voitu, séu mai bene nu a cutezatu se'i departeze d'in curtea sa si d'in imperiulu seu neci chiaru atunci, candu fiiu-seu Iosifu II. si ministrulu primariu Kaunitz ii produsera probe invederate, cà pàna si confessariulu ei, adeca iesuitulu nemtiescu Purhamer a tradatu la straini unele secrete de statu, pe care elu neci-decumu nu le potuse audí de airea, decàtu numai dela imperatesa, si dela aceea inca numai in scaunulu marturisirei. In fine scrise insusi pap'a Ganganelli imperatesei, aratandu'i pe largu tóte causele, pentru care societatea iesuitiloru trebuea se se desfientieze. Atunci se induplecà si imperatés'a abia, essecutiunea inse a fostu neasemenatu mai blanda decàtu in alte staturi. Essemplulu Mariei Teresiei fu imitatu si de Catarin'a II., ea suferí pe iesuiti in Poloni'a, éra imperatulu Paulu ii luà sub protectiunea sa, intru atàta, càtu se póte sustiené cu totu dreptulu, cà societatea iesuitiloru mai tardíu a reinviietu si s'a intensu preste Europ'a d'in Rusi'a. Asia se intempla une-ori lucruri, care abia se potu esplica.

Cu ocasiunea desfientiarei societatei iesuitiloru in Austri'a si Germani'a s'au aflatu mari avutii la densii. Asia de ecs. conventulu dela Ingolstadt avuse immobile in valóre de trei milióne fiorini si mai bene; celu d'in Münich si mai multu. In Münich se facù si un'a descoperire fiorósa. Unuspredìece schelete de ómeni, inbracate in uniforma de iesuiti, legate cu lantiuri, se aflara in un'a bolta suterana. La altu locu se aflà unu crucifixu, care sarutatu fiendu, sarea d'in elu unu pumnariu, care injunghiá pe sarutatoriu. Se mai aflà sî unu palosiu de carnefice (hoheriu) cu inscriptiunea infricosiata: Hoc ferrum centum et decem reis capita demessuit. Adeca: Acestu feru a seceratu capetele dela un'a suta si diece vinovati.

Reflessiuni si fine. Póte fi cà s'ar cere, cá mai inainte de a pune capetu acestei spicuiri istorice, se mai adaogemu càteva cuvente inca si d'in istori'a iesuitismului restauratu asia precumu se afla acela in tempurile nóstre in deplin'a sa activitate, si asia precumu elu s'a manifestatu prin faptele sale de inaintea ochiloru nostrii la cáteva ocasiuni, precumu a fostu de es. concordatulu, asservirea episcopiloru si subjugarea clerului, crearea de unu vice-dumnedieu, in fine inpingerea lui Napoleonu III. si cu elu a Franciei in abyssulu fiorosu, (firesce acésta d'in reu calculu, cà-ci scopulu iesuitilorn fusese cu totulu altulu). Noi inse credemu, cà scopurile principali pe care ni le-amu propusu indata la inceputulu acestoru cercetari, ilu vomu fi ajunsu pàna acilea: falinariu in manile acelora, carii voiescu lumina in acelea parti ale istoriei nóstre, in care iesuitii au jucatu rola de mare inportantia; totu-unadata ni se pare, cà amu datu indemnu spre unu studiu mai departe, in acestu ramu inportantu alu istoriei.

Aceia d'intre noi romanii, carii cunoscu si alte limbi, isi potu inavutí cunoscientiele loru despre iesuiti sî iesuitismu cu destula usioratate. D'intre operele mai noue insemnamu acilea numai unele.

Bibliographie historique de la Compagnie de Jésus, de Carayon. Paris, 1864.

Geschichte der Jesuiten in Deutschland, von Sugenheim. 2 Bände. Frankfurt, 1847.

Die Jesuiten. Vollständige Geschichte ihrer offenen und geheimen Wirksamkeit von der Stiftung des Ordens bis jetzt. Von Theodor Griesinger. 2 Bände. Stuttgard, 1866.

Noi pe acestu auctoriu ilu consultaramu mai cu de-a dinsulu, d'in causa cà de si elu este inspiratu de ura mare asupra societatei iesuitiloru, are inse de alta parte meritulu eminente, cà pre langa ce possede

cunoscientie vaste preste totu in istori'a eclesiastica, apoi istori'a speciale a iesuitiloru o a compusu dupa studiu indelungatu, scosu d'in unu mare numeru de funtani, càte au esitu la lumin'a dilei in tempurile mai de incóce.

Iuliu 1869. G. Baritiu.

Colectiune de diplome

d'in diplomatariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romàni (valachi).

(Continuare.)

1235. Append. Dipl. Trans. T. I.

Acesta este numai unu fragmentu d'in unu asia numitu chrisovu séu diploma de donatiune facuta de càtra regele Bela IV. lui Dionisiu, d'in care se trage famili'a magnatiloru Bánfi. Meritulu acelui Dionisiu fusese, cà inpreuna cu alti baroni ai tierei a tienutu bataia cu armat'a lui Alessandru, care fusese fratele imperatului Bulgariloru, carele pàna atunci batuse mai de multe-ori ostile unguresci si depredase tiér'a; éra pe Bogomeru, fiiulu lui Zubuslay (Szaboslay) comitele si ducele secuiloru, l'a dusu in captivitate. Asia dara regele Bela donà lui Dionisiu fiiulu Banului (Bánfi) unu dominiu in Ungari'a numitu Tupulchan (astadi Tapolcsa) cu trei sate. (Vede ori-cine, cà acelea batai era intre ungaro-secui si intre vecinii romani confederati pe atunci cu bulgarii.)

Belae IV. Donationales, tenore quarum enumerando fuse Dionisii Magistri Agazonum filii Dionisii[1]) inter quae et hoc occurrit:

„Quum eundem (Dionisium) cum quibusdam Baronibus nostris contra exercitum Alexandri, fratris ipsius Imperatoris Bulgarorum, qui per multas acies, et latentes insidias, nostros homines ad depopulandam et spoliandam terram dispersos frequenter invadere consveverat, qui etiam Bogomerum filium Zubuslay comitem et Ductorem Siculorum captivarat, duximus transmittendum“ — eidem Dionisio donat possessionem Tupulchan[2]) cum tribus villis Taarnuk, Ylonch, et Rachich quae deficientis Turda filii Martun praefuerant.

1240. 21. Martii. Append. Dipl. Trans. T. I.

Fragmentu de diploma, prin care Bela IV. donase monasteriei calugariloru Cistertiani asiediati sî in Transilvani'a, càte un'a parte d'in veniturile besericeloru dela comunele tierei Bàrsei, anume castrulu séu cetatiui'a S-tei Mariei, muntele St. Petru, muntele de-Miere si Tartilleru (Tartlau, romanesce Presmeru). Acestea comune era scóse de sub jurisdictiunea episcopului diecesanu d'in Transilvani'á.

1240. XII. Kalend. Aprilis. Belae IV. Regis collationales, vi quarum „Conventui Monosterii Cistercii, in subsidium expensarum, quas armis singulis ad usum generalis Capituli totius ordinis sunt facturi, quasdam Ecclesias in Burcia[3]) in partibus transilvanis videlicet Castrum S. Mariae[1]), Montem S. Petri[2]), Montem Mellis[3]), et Tartilleri in quibus Dioecesanus Episcopus nihil jurisdictionis obtinet, sed ad nos specialiter, et immediate pertinet, cum proventibus, juribus, ac omnibus suis pertinentiis confert, donat e. c. t.“

1242. Append. Dipl. Trans. T. I.

Acestu documentu tatarescu, inse scrisu latinesce, merita a fi tradusu aici intregu. Elu suna:

Noi Cattan d'in sementi'a Iedran, in regatulu Ungariei Kaymakam (locutienetoriu) alu Sórelui si alu Pamentului, celui mai mare Chanu Syngu d'in Babiloni'a, neinvinsulu rege alu regiloru Hulaku, alu óstei Kalkazultan séu duce supremu. Érasi ve adhortamu si ve committemu seriosu voue Rugas, Bylany, Korus, comiti Castellani in Clusiu, Desiu, Busdoch (?), cá se fiti obligati a dispune cu potestatea data dela noi, cá precumu Flandrenii la inceputulu domniei nóstre au acceptatu monet'a nóstra numita Keser Chunich Tatar Pensa d'intre numitii Secuí si Valachi pentru tóte cele de lipsa, pentrucà sunt spre folosulu nostru, se o accepte intocma cá monet'a bisantina si se aveti parte de consortiulu si de patienti'a nóstra. Pe credentiosulu M.... as et Zeracheen cu socii sei Iosifu Myzarrus (Meszáros? = Macelariu?), Fyieerwaary (Fejérvári? = Albajulianu), Tuittous (?) et Zeracheen, cu ai caroru sierbi se administrati pe ai vostrii pàna la Zootmaar (Satu-mare). Datu-s'a in Zuyo (Sajo? = Siaieu) in anulu alu duoilea alu domniei nóstre.

Nos Cattan ex Styrpe Jedzan in Regno Ungariae Kaymakam Solis et Ter. maximo Chano Syngu Babylonici ac invincibili Regis Regum Hulaku Exercitus Kalkazultan seu supremus Dux. Iterum hortamur, et serio committimus vobis Rugas, Bylany, Korus, Castellani Comites in Castris Clusu, Dees, Busdoch[4]), quod cum a nobis data potestate ordinare debeatis, ut quemudmodum Flandry[5]) in initio Regni nostri acceptabant nummos nostros wulgo Keser-chunich Tatar Pensa ex dictis Zycly[6]) et Blachy[7]) per omnia necessaria, quia ad nostram utilitatem pertinent, acceptarent tanquam nummos Byzantinos, et cum consortio et patientia nostra participare vultis. Fidelem M.... as et Zeracheen[8]) cum suis sotiis Josyf Myzarrus, Fyieerwaary, Tuittous et... Zeracheen quorum serwis vestros administrare usquae Zootmaar. Datum in Zuyo[9]) anno Regni nostri II.[10])

---

[1]) Ex familia Bánfi. Cfr. Fejér Cod. Dipl. T. IV. vol. I. pag. 27. in Nota.

[2]) Tapolcsa in Hungaria. Originale in Archivo Szech. Com. Josephi Forgács. Edidit: Fejér Cod. Dipl. Tom. IV. vol. I. pag. 21.

[3]) Barcia.

[1]) Marienburg (Földvár). [2]) Petersberg. [3]) Honigberg alias Hermany. Ex authographo Zirczensi, edidit Fejér C. D. T. IV. vol. III. p. 550. .... [4]) Bistricium? vix crediderim. [5]) Flandrenses Provinciae Cibiniensis i. e. Saxones. [6]) Siculi. [7]) Valachi. [8]) Szerecsen familiae nomen.... [9]) Sajo? [10]) 1242? Has literas edidit et commentatus est Dominus Jerney in „Tudománytár 1842“ Decemberi Füzet p. 324, ubi etiam p. 350. Facsimile harum literarum videre est.

Not'a Red. Precumu arata si com. Jos. Kemény in not'a cea latinésca de mai susu, acestu documentu tatarescu s'a publicatu mai antaiu la 1842 in archivulu scientificu ungurescu, de repaus. Jerney, fostu membru alu academiei magiare d'in Pest'a. Documentulu se reduce la istori'a celei mai infricosiate calcari si devastari a Rusiei, Moldovei, Ungariei si Transilvaniei prin tatarii-mongoli, veniti preste acestea tieri sub conducerea lui Batu-Chan, intre anii 1241 et 1242. Numai in dîlele lui Attila si apoi in secululu 10, in care au venitu magiarii, s'au mai esterminatu atàtea sute de mii de ómeni, precumu s'au esterminatu prin mongolii lui Batu-Chan.

1246. Cod. Dipl. T. I. p. 19.

Acestu documentu esitu dela capitululu d'in Alb'a-Iuli'a coprinde numele unoru familii fruntasie consangene, care se invoiescu in una causa de datoria, in suma de una suta marce de argintu, éra pentru acésta suma debitoriulu dà creditoriului diumetate d'in unu satu, inse sub óre-care conditiuni.

Nos Capitulum Albensis Ecclesiae significamus omnibus Christi fidelibus praesentem paginam inspecturis, quod cum Stephanus Palatinus et Comes Symigiensis, et Paulus filius Nicolai cognatus ejusdem, ambi de genere Puthkeled fuissent in nostri praesentia constituti, Paulus protulit memoratus, quod cum ipse propter necessitatem debiti, quod pro redemptione Mayad[1]) ipsum acrcus urgeat, centum marcas argenti, ab ipso Comite Stephano recepisset, ad dictum debitum persolvendum, nec haberet unde dictas centum marcas refundere creditori; pro illis centum marcis dimidiam particulam cujusdam possessionis suae Scylag[2]) nuncupatae, dimidiam etiam partem Libertinorum et Servorum, ibidem constitutorum, cum omnibus juribus et pertinentiis suis coram nobis vendidit dicto Comiti Stephano, simul cum illis terris, quas eidem prius contulerat, jure perpetuo possidendas; tali tamen inter ipsos distinctione pacifice ordinata: quod in terra Socionali[3]) suas ambo habebunt portiones metis interpositis separatas, ita videlicet, quod saepe dictus Comes Stephanus sua fruatur portione a parte Sceplok[4]) Paulus multoties nominatus sua gaudebit parte versus Vylok[5]) Sylvam autem magnam et usum venationis communiter possidebunt. Ut autem hujus rei series salva semper et firma permaneret, ad petitionem utriusque partis praesentes concessimus literas in argumento amplioris fidei, et robur perpetue firmitatis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Gratiae M. CC. XL. VI. Jacobo Cantore, Acus Castode, Constantino Decano existeutibus.

1246. 6. May. App. Dipl. Trans. T. I.

D'in acestu privilegiu alu regelui Bela IV. datu episcopului d'in Transilvani'a, anume Gallu, se cunósce, cà pe urm'a devastarei tatariloru morgoli in mai multe comune nu mai remasese neci-unu omu, ci toti locuitorii perisera, omoriti, chiaru mancati, séu dusi in captivitate. Asia in comitatulu Clusiu insasi cetatea Clusiu, cu comunele Harin'a, Bilacu, apoi in comitat. Solnocu orasielele Zalau et Tàsnadu au remasu cu totulu desierte de ómeni. Venitulu d'in acelea locuri ilu avea pe atunci episcopulu. Regele cá se indemne pe ómenii straini a se asiedia pe acelea locuri, ii scutesce atàtu de jurisdictiunea vaivodului Transilvaniei, càtu si de sub asia numitulu comite supremu, séu adeca capu, prefectu alu districtului, supunendu'i numai jurisdictiunei episcopului, dela care apellatiunea se se póta lua de-a dreptulu (immediatu) la regele.

[1]) Olim pagus, hodie Praedium in Comit. Szolnok med. existens.

[2]) Hodie fors Szilvás Comit. Szolnok med.

[3]) Sic!

[4]) Széplak Comit. Szolnok med.

[5]) Ujlak Comit. Szolnok med. Editae in „Tudományos Gyüjtemény" 1833 V. p. 108. Fejér C. D. T. VII. v. III. p. 28.

1246. Secundo nonas May. Belae VI. Regis Privilegiales ad instantiam Galli Episc. Transilvani episcopatui Albensi eatenus elargitae, ut cum possessiones ejusdem Episcopatus Herina[1]), Byolokal[2]), Kolou[3]) in Com. Kolos, ac Zilac[4]) et Tusnad[5]) in Com. Szolnok sitae per Tartaros devastatae adque adeo inhabitatoribus vacuae sint, hinc omnes ii, qui semet ad has possessiones incolendi causa contulerint a judicio Vajvodae Transilvani et comitis Parochiani sint immunes, soliquae judicio Episc., vel ejus villici subsint, facta inde non aliorsum, sed solum ad Regem appellatione.[6])

1263. 28. Oct. App. Dipl. Trans. T. I.

Privilegiu datu de regele Bela IV., prin care Eclesi'a archiepiscopésca dela Strigonu (Gran) castiga dreptulu de a lua diecimea d'in oile si vitele Olachiloru si a le Secuiloru.

1263. V. Calend. Novembris. Belae IV. Regis Privilegiales praecipuas ecclesiae Strigoniensis immunitates in compendium redactas, auctoritate sua roborantis, in quibus inter reliquos hujus ecclesiae proventus, recenset idem Rex etiam: „de pecudibus et pecoribus exigendis ab Olachis et Siculis, idem Archiepiscopus percipiet decimam partem.[7])

(Va urma.)

D'in pomelniculu martiriloru romani dela 1848—49.

(Urmare.)

Cereltielu, Iuniu 1849 2 barbati si 3 femei torturati si ucisi de insurgenti.

Tiermurea, Martiu 1849 1 barb. si 1 fem. deto.

Cintos (Atientisiu), 1848 1 barb. deto.

Désiu, Martiu 1849 Popa Teodoru d'in Sauli'a,

[1]) Harina.

[2]) Bilak.

[3]) Kolosvár: Combina Schuller Archiv I. p. 41 sed rectius Gyalu.

[4]) Zilah.

[5]) Tasnad.

[6]) Liber Baronatus. In confirmationalibus anni 1268 et 1262 exstant in Archivo Capit. Alb. Transilvaniae Cista Capit. fasc. 3 Nr. 50.

Edidit: Katona VI. p. 73.
„ Szeredai „Series Episcop. Trans." p. 15.
„ Fejér C. D. T. IV. vol. I. p. 414.
„ Pray Hierarchia II. p. 254 nota a).
„ Benkő Milkovia II. p. 305.

[7]) Originale exstat in Archivo Primatiali.

Edidit: Pray Hierarchia P. I. p. 131.
„ Katona VI. p. 391.
„ Batthyány Leg. Eccl. II. p. 399.
„ Fejér C. D. T. IV. vol. III. p. 133.
„ „ „ „ T. VII. vol. V. p. 331.

Not'a Red. Acestu documentu este de mare interesu, inse valórea si inportanti'a lui se póte pricepe numai alaturandu'lu langa alte documente de natur'a acestuia. Va intreba cineva de ess.: Cumu vine, de olachii de legea gr. res. platescu diecimea si inca d'in vite, unui archiepiscopu romano-catholicu. Asia, cumu ei au platitu popiloru sasesci pàna in 1848.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1 barbatu, prin Both Pista, si Kovács d'in Sauli'a si Kolumban d'in Câncesiu.

Dev'a, Aprile 1849 Ionu Florianu d'in Gotadea, 1 barbatu, prin trib. revolut. esecutatu cu mórte.

5. Febr. 1849 d'in Dev'a 1 barbatu torturatu si omoritu.

6. Febr. 1849 Petru Lazaru d'in Ponoru, 1 barbatu, la mandatulu colonelului de insurg. br. Kemény Farkas, ucisu.

Dan. Dunc'a, Dan. Grungan d'in Furesd, 2 barbati, deto. de Kemény.

Probostia Vulk d'in Ohab'a Ponorului, 1 barbatu, deto. totu de Kemény.

Petru Despa d'in St.-Urikán (?), 1 barb., deto.

6. Febr. 1849 d'in Bucov'a 5 barbati inpuscati de insurg. navalitori.

Maiu 1849 d'in St. Mari'a de Pétra 1 barbatu esecutatu de tribunalulu rebeliloru.

Ioanu Szanke d'in Pesteny, 1 barbatu, deto.

Achimu Sterpenu, Nic. Buceanu, 2 barb., deto.

Tanasie Iulcu d'in Branisc'a, 1 barbatu, deto.

Ionu Majeru, Adamu Moraru si Petru Sacaciu d'in Branisc'a, 3 barbati, deto.

Luca Keta d'in Tompliti'a, 1 barbatu, deto.

Monu Giura d'in Tompliti'a, 1 barbatu, deto.

Maiu 1849 d'in Dev'a 1 barbatu torturatu in modu fiorosu.

13. Aprile 1849 d'in Nevojasfalva 1 barb. deto.

Maiu 1849 d'in Cesungan (?) 1 barbatu, deto.

Diciu-St. Martinu, Maiu 1849 Barna Nicolau d'in Iclodu, 1 barbatu, ucisu prin tribunalulu revolution.

Groza Viciu d'in M. Benye, 1 barbatu, deto.

Iuliu 1849 d'in Szökefalva 2 barbati torturati si omoriti de insurgenti.

Aug. Pecanu Iacobu d'in Dombo, 1 barb., omoritu prin tribunalulu revolutionariu.

5. Iuliu 1849 Iacobu Simeonu d'in Cetatea-de-balta, 1 barbatu, deto.

Aprile 1849 Stoica Iacobu d'in Boziasiu, 1 barbatu, deto.

Novembre 1848 d'in Galfalau 1 barbatu deto.

3. Martiu 1849 Rusu Stefanu d'in Custelnicu, 1 barbatu, deto.

Rusu Luca d'in St. Martinu, 1 barbatu, deto.

Oprisiu Nicolau, Nistoru Vasilie, Costinu Ionu d'in Ceapo, 3 barbati, deto.

Rusu Onea d'in Czintos, 1 barbatu, deto.

Frâncu Simeonu si inca 2 d'in Felacu, 3 barbati, torturati si omoriti prin rebelli in modulu celu mai barbaru.

Martiu 1849 1 barbatu omoritu prin tribunalulu revolutionariu.

Iuniu 1849 Nonu Popa d'in Hohendorf, 1 barbatu, la mandatulu oficiariului insurg. navalitori.

Gioagiu, Maiu 1849 23 barb. torturati si macelati in modu barbaru.

Diomalu, 1849 primavér'a 16 barbati deto.

Dobra, Aprile 1849 Marcutiu Rosalie d'in Mihaiesci, 1 barbatu, la mandatulu maiorului Jecsenski si alu capitan. Novák esecutati la mórte prin pulbere.

Georgiu Ferencz d'in Roskany, 1 barbatu, deto.

Lemanu Tudra si Alecsandru Pesoganu d'in Tei, 2 barbati, deto, totu prin aceia.

Aprile 1849 Iosue Ciocanu, Mitru Colibasiu, Petru Bude d'in Ili'a, 3 barbati, ucisi la mandatulu maiorului de insurg. Weber.

14. Aprile 1849 1 barbatu inpuscatu de insurg.

Alecusiu, 18. Ian. 1849 6 barbati, 5 femei si 1 pruncu omoriti de insurgenti.

Farcadinu, 17. Maiu, 16. Aprile si 1. Iulîu 1849 3 barbati si 1 femeia deto.

Fel-Enyed (Aiudelu), Martiu 1849 13 barb. deto.

Aprile 1849 16 barbati omoriti prin locuitorii d'in orasiulu Aiudu.

Gald'a de susu, Maiu 1848 2 barbati omoriti de insurgenti.

5. Martiu 1849 1 barbatu deto.

Nadesdei'a de susu, 5. Aprile 1849 1 barb. deto.

11. Iuniu 1849 1 barbatu deto.

Fel-Orbo (Garbov'a de susu), 1849 3 barb. deto.

Fenesiu, Aprile 1849 1 barbatu deto.

Forro (Fârau), Martiu 1849 Cutascarin N., 1 barb., ucisu mand. lui Szentes Feri d'in Sz. Benedek.

Fuzesti (Füzesd), 1. Iuliu 1849 1 barbatu si 1 femeia torturati si omoriti de rebelli.

Galatiu, Aprile 1849 1 barbatu deto.

Galfalau, Butocu Ionu d'in Veszös, 1 barbatu, omoritu la mand. comand. de insurg. d'in Galfalau.

Aprile 1849 d'in Bosesci 4 barbati omoriti de insurgenti.

Febr. 1849 d'in Szökefalva 1 barbatu si 1 fem. deto.

10. Aprile 1849 Gales Teodoru, Cerle Zacharia si Banyai Ionu d'in Haranglabu, 3 barb., omoriti la mandatulu comand. d'in Galfalau.

Februariu 1849 d'in Deesfalva 2 barbati omoriti de insurgenti.

Ian. 1849 d'in Haranglabu 13 barbati omoriti la mand. comand. ungurescu d'in Galfalau.

Maiu 1849 Bogdanu Samu d'in K.-Sáros, 1 barbatu, prin tribunalulu d'in Diciu-St.-Martinu.

Maiu 1849 Porima Nicolae, Porima Onea, Georgiu Lica, Baciu Georgiu, Cili Georgiu, Rusu Stefanu, Madar Onu, Sandu Nicolae, Kis János, 9 barbati, prin tribunalulu d'in Diciu-St.-Martinu esecutati d'in viétia la mórte.

Aprile 1849 Chindeanu Teodoru, Avramu Mafteiu, Megefanu (?) Teodoru, Varlanu Siofranu, Costa Damianu, Manu Ionu, Ignatu Filipu, Velic'a Simeonu, Popu Gabrila, toti d'in Câncesiu, 9 barbati, esecutati la mórte prin tribunalulu d'in Galfalau.

Aprile 1849 Susca Teodoru, Ignatu Teodoru d'in (?), 2 barbati omoriti la mand. lui Miklos István d'in Csopa.

D'in Superdare (?) 1 barbatu torturatu si omoritu de insurgenti.

Maiu 1849 Ilia Groffu d'in Blasiu, 1 barbatu, in urma sententiei tribun. revolutionariu.

Teodoru Studie d'in Hohendorfu, 1 barb., deto.

Noembre si Aprile 1849 d'in D. St. Martinu 9 barbati deto.

4. Aprile 1849 d'in Custelnicu 4 barbati deto.

Gambutiu, Aprile 1849 Margineanu Gavrila d'in Najlacu, 1 barbatu, Doboli Bálint atàta 'lu-au bàtutu, pàna ce au moritu batêndu'lu.

13. Aprile 1849 d'in Gambutiu 27 barbati inpuscati la mandatulu lui Bocskai.

Martiu si Aprile 1849 2 barbati omoriti de insurgenti.

Glodu (comitat. Hunedórei), Iuniu 1849 1 barbatu deto.

Gridu (comitat. Hunedórei), Aprile 1849 2 barbati deto.

Gur'a-Ursului, Iuliu 1849 d'in Galati 1 barbatu deto.

Grohotu, Martiu 1849 2 barbati deto.

Giulusiu, Oct. 1848 2 barbati deto.

Halmagiu, Oct. 1848 3 barbati inpuscati de insurg. navalitori.

Olariu Nicolau, 1 barbatu, esecutatu in urm'a sententiei trib. revolutionariu.

Neamtiu Stefanu, 1 barbatu deto.

D'in Stea (?) 2 barbati spendiurati de insurgenti fàra judecata.

D'in Tèrnava 1 barbatu deto.

Aprile 1849 d'in Halmagiu 9 barbati, 1 puscatu, ér 8 omoriti in modu barbaru.

Ian. 1849 Leusianu Nicolae d'in Leutz (?) 1 barbatu ucisu la mandatulu lui Ribiczei si Potyo.

Halmagelu, Oct. 1848 30 barbati, 10 femei si 3 prunci, adeca 5 spendiurati, 22 puscati, ér 16 macelariti si trucidati.

Harí, Iuniu 1849 d'in Gambutiu 1 barbatu omoritu de insurgenti.

Hàreu, Febr. 1849 d'in Sárfalva 2 barbati deto.

Hopârt'a, 15. Aprile 1849 Linca Mitru si Cotiu Mihaila, 2 barbati ucisi la mand. lui Katonai Ábraham si Kolos Sándor.

Zupal Vasilie d'in Najlacu, 1 barbatu deto.

Herepi'a. 25. Iuniu 1849 Liveg Mihaila d'in Soimosiu, 1 barbatu esecutatu prin tribunalulu d'in Galfalau.

Hatiegu, George Szokátz d'in H. Pesteny, Nic. Ardeleanu d'in F. Farcadinu si Ionu Pesteneriu d'in Bautiaru, 3 barb., condamnati si esecutati prin sententi'a tribunalului negru d'in Hatiegu.

Maiu d'in Bautiaru 2 barbati omoriti de insurg.

Ioanu Dregiciu d'in Al-Farcadinu, 1 barb. prin tribun. statariu d'in Hatiegu.

Ionu Birciu, 1 barbatu deto.

Homorodu (comit. Hunedórei), Maiu 1849 9 barbati si 1 femeia omoriti in modu barbaru de insurg.

Igiiu, Maiu 1849 d'în Tieln'a, Bucerdea si Ighiiu 20 barbati si 2 femei deto.

Spanlac'a (Ispánlaka), Aprile 1849 Ontesiu Login, 1 barbatu, la mandatulu lui Bartha si Incze János.

Aprile 1849 Dibb Maximu, 1 barbatu, esecutatu prin Bartha Mihály.

Câiânelu, Aprile 1849 d'in Kiszka (?) 1 barbatu omoritu de unguri in modu barbaru.

23. Aprile 1849 1 femeia deto.

Ian. 1849 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Cacov'a, Ian. 1849 Costanu Petru, Obedaru Toma si Groza Petru, 3 barbati ucisi la mandatulu lui Kemény Stefanu.

19 Aprile 1849 10 barbati si 4 femei omoriti de insurg. navalitori in comuna.

Captalanu, Oct. 1848 2 barbati omoriti prin Kis Samu, 1 femeia omorita prin Molnár Elek.

Dec. 1848 1 barbatu si 1 fem. deto.

Martiu 1849 1 barbatu deto.

25. Oct. 1848 4 barbati si 1 fem. omoriti prin Kis Samu.

Alb'a-Iuli'a séu A. Carolin'a (Karlsburg), Maiu 1849 5 barbati omoriti prin insurgenti.

Iuniu 1849 6 barbati torturati si omoriti totu prin rebelli.

Iuniu 1849 Fluierasiu Teodoru, Daianu Achimu, Bercariu Iosifu, Botca Manuila, 4 barbati in gradin'a lui Antoniu Fogarasi omoriti la mandatulu aceluiasi.

24. Iuniu 1849 5 barbati omoriti de rebelli.

(Va urma.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nr. 49—1871.

Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans.

tienute in 7. Febr. c. n. 1871 sub presidiulu dn. vicepres. Iac. Bolog'a, fiendu de facia dd. membrii E. Macelariu, P. Manu, I. V. Rusu, Z. Boiu, Dr. I. Nemesiu, C. Stezariu si I. Maximu.

§ 14. Comisariatulu reg. trans. prin scrisória d'in 5. Ian. a. c. Nr. 39/K. B. aduce la cunoscienti'a comitetului, cumu-cà minist. reg. ungur. de interne, prin rescrisulu d'in 31. Dec. 1870 Nr. 2559, a aprobatu alegerea Esc. sale dn. Lad. Bas. Popu de presiedinte si a dn. consil. aulicu Iac. Bolog'a de vicepresiedinte alu asoc. trans. (Nr. prot. ag. 20 1871.)

Se iea spre scientia, intre manifestatiuni de „se traiésca“ presiedintele si vicepresiedintele asociat.

§ 15. Se impartasiesce o scrisória a dlui negotiatoriu in Baiti'a, Georgie Bardosi, ddto. 20. Ian. a. c., prin carea cere a i-se dá d'in partea cassei unu estrasu despre tacsele de m. ord., ce restéza la fondulu asoc.

Totu-odata secret. II. aduce la cunoscientia, cumucà d'in partea cassei, danduse cerutulu estrasu, acela sub datulu 26. Ian. a. c. s'a sî espedatu susu numitului domnu. (Nr. prot. ag. 33 1871.)

Spre scientia.

§ 16. Directiunea despart. cerc. alu Deesiului (XII), prin charthi'a d'in 8. Ian. a. c. arata, cumucà s'au mai infientiatu alte doue agenture comunali in Teure si Corneni, si totu-odata s'au facutu dispo-

sitiuni, spre a se infientiá alte patru agenturi comunali anume in Cusdrior'a, Alpretu, Cristoltiulu mare si Lapusiulu romanescu; cere mai incolo, a i-se trimite 50 ecsemplaria diplome pentru membri agenturiloru comunali, a caroru tiparire, dîce numit'a directiune, cà s'ar fi decisu d'in partea comitetului centrale (?), provocanduse la Nr. Transilvaniei 16 d'in 1870 (pag. 199); in urma arata, cà s'au trimisu 12 fr. prenumeratiune la Transilvani'a pre 1871, si cà s'au mai incassatu la directiune alti 6 fr. v. a. tacse de membrii, care se voru trimite cu ocasiunea prossimei siedintie a subcomitetului resp. (vedi prot. ag. 38, conferesce si Nr. 26 1871).

Conclusu. Acea parte d'in scrisóri'a amentitei directiuni, prin carea se incunoscientiéza acestu comitetu, despre infientiarea aloru doue agenturi comunali, despre dispositiunile facute pentru infientiarea inca a altoru patru agenturi comunali, cumu si despre banii trimisi cá prenumeratiuni la Transilvani'a, se iea spre placuta scientia; ér cu privire la acea parte d'in amentit'a scrisória, prin carea facènduse provocare la conclusulu comitetului centrale, publicatu in Nr. 16 alu Transilvaniei de pre 1870, se cere a i-se trimite respectivei directiuni. 50 ecsempl. diplome pentru membrii agenturiloru comunali, se decide a se rescrie: cumu-cà in citatulu conclusu, la carele se face provocare, se vorbesce numai despre documentele de legitimare pentru membrii ajutatori ai despartieminteloru cerc. ale asoc., care documente, tiparinduse in anulu trecutu, s'au si espedatu degiá pe la tóte directiunile despart. cerc. degiá infientiate. Prin urmare, in susu-citatulu conclusu, la carele se provóca directiunea, nefiendu vorba despre diplome pentru membrii agenturiloru comunali, atari diplome, neci cà s'au tiparitu, cà-ci, conformu indigitatiuniloru coprinse in §§. 22, 23 si 24 d'in regulamentu, membrii agenturiloru comunali denuminduse de càtra comitetele cerc. resp., d'in partea acestora au se capete numai decrete séu charthii de denumire, ér nu diplome.

§ 17. Secret. II. raportéza, cumu-cà in urm'a conclusului comitetului d'in 3. Ian. § 8, a depusu la librari'a lui Filtsch de aici, spre vendiare pre langa rabatu de 25% càte 5 ecsemplaria d'in Transilvani'a de pre anii 1868 si 1869 (Nr. 44 prot. ag.)

Spre scientia.

§ 18. Domnii I. Maximu si I. Popescu oferéza pentru bibliotec'a asociat. càte unu ecsemplariu d'in opurile sale, si anume: d'in Ahn-Ollendorfs Methode, praktische Grammatik der romänischen Sprache, de I. Maximu ed. 1871, si antai'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporali romane, de I. Popescu ed. 1870 (Nr. prot. 47 1871).

Conclusu. Domniloru oferitori li-se esprime multiamita protocolarmente, ér cartile respect. se predau dlui bibliotecariu spre a se petrece in registrulu cartiloru asoc.

§ 19. Dn. cassariu 'si presentéza raportulu seu, despre perceptele si erogatele asociat. pre restempulu dela 3. Ian. a. c. pàna la siedinti'a presenta, d'in care raportu resulta, cà in acestu restempu s'au incassatu 1498 fr, 4 cr. si s'au erogatu 835 fr. 56 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 48 1871).

Spre scientia.

§ 20. In legatura cu raportulu cassei d'in §-lu precedente 19 se referéza in specialu. despre banii incursi la asoc. dela siedinti'a trecuta a comit. pàna la siedinti'a presenta si anume:

a) cá interese (complanatórie) dupa couponii obligatiuniloru de statu, obvenitori cu *1.* Ian. si 1. Febr, 1871, s'au incassatu in bancnote v. austr. 9 fr. 87 cr.; ér in argentu 52 fr. 50 cr. (Nr. prot. ag. 40 1871).

b) cá interese, dupa couponii actiiloru, dela banc'a generale Transilvani'a, obvenitórie cu 1 Febr. 1871, s'au primitu 18 fr. 90 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 42 1871);

c) cá prenumeratiuni la Transilvani'a pre 1871 253 fr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 5, 7, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30. 34, 35, 36, 37, 39 si 45 ex 1871): si in urma:

d) cá tacse de membrii ordinari vechi si noui, cumu si pentru diplome, si cá contribuiri, cu totulu 77 fr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 12, 13, 16, 17, 30, 32 si 45 ex 1871).

Se iea spre scientia cu aceea, cá aceli domni, cari conformu §-lui 6 d'in statute p. 2 (Nr. prot. ag. 17, 43 1871) au trimisu tacsele de membrii ord. noui ai asoc., se li-se espedeze d'in partea secret., respect. diplome.

§. 21. Dn. cassariu raportéza, cuma-cà conformu insarcinarei primite prin conclusulu comitetului d'in 3. Ian. a. c. § 5, scotiendu dela cass'a de pastrare de aici, sum'a de 4062 fr. v. a., cu aceea a cumparatu obligatiuni de prioritate in valóre de 5200 fr. (Nr. prot. ag. 31 1871).

Spre scientia.

§ 22. Totu dn. cassariu mai raportéza, cà pentru o obligatiune urb. trans. Nr. 13,183; sortita in 1866, dupa subtragerea procenteloru degiá solvite, a incassatu 873 fr. si d'in acést'a suma, cu 844 fr. 25 cr. v. a., a cumparatu alte doue obligatiuni urb. tr. Nrii 16,309 si 27,092 in valóre de 1100 fr. m. c., au mai remasu bani gata 28 fr. 75 cr. v. a. (Nr prot. ag. 46 1871).

Spre scientia.

§ 23. Se presentéza unu documentu despre schimbarea argentului in suma 52 fr. 50 cr. (vedi § 20 lit. a) cu bancnote in val. austr., in suma de 62 fr. 95 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 41 1871).

Spre scientia.

§ 24. Dn. cassariu fiendu insarcinatu prin conclusulu comitetului d'in 3. Ian. 1871 § 12, cá d'impreuna cu secret. II. se ecsamineze computulu redactiunei Transilvaniei, despre spesele edarei fóiei asoc. pre a. 1870 presentéza raportulu resp. in astu obiectu (a se vedé Nr. prot. ag. 9 1871).

D'in amentitulu raportu resulta, cumu-cà redactiunea fóiei in decursulu anului 1870 a primitu parte

anticipatiuni dela cass'a asoc., parte prenumeratiuni trimise de-a dreptulu la redactiune, in suma totala 990 fr. 60 cr. v. a.; d'in acést'a suma in decursulu anului espiratu, s'au spesatu pentru edarea fóiei cu totulu 848 fr. 39 cr. v. a, prin urmare au mai remasu la redactiune restu de 142 fr. 21 cr. v. a.

Dovedinduse d'in protocolulu cassei asoc., cumucà in anulu espiratu, au intratu cá prenumeratiuni la Transilvani'a sum'a de 668 fr. 10 cr. v. a., asia facûnduse combinare intre sum'a spesata pentru edarea fóiei de 848 fr. 39 cr. si intre sum'a incursa cá prenumeratiuni la aceeasi de 668 fr. 10 cr. v. a. resulta unu supererogatu de 180 fr. 29 cr. v. a., càtra care mai computanduse onor. redact. (de 400 fr. v. a.), super-erogatulu preste totu, face pre 1870 580 fr. 29 cr. v. a.

Dn. referente arata, cá censuranduse d'in positiune in positiune, respectivulu computu, s'a aflatu pre deplinu esactu; deci propune a se dá absolutoriu respectivului domnu ratiocinante, cu aceea unica observare, cà dupace in sum'a percepteloru, dupa comptu de 990 fr. 60 cr. v. a., se afla susceputa si una prenumératiune la Transilvani'a de 1 fr. 50 cr. trimisa de-a dreptulu la redactiune pre 1871, aceeasi se se petreca in socotél'a anului curente, ceea ce se va face si d'in partea cassei asoc.

Conclusu. Raportulu cestionatu se iea spre scientia si totu-odata se decide a i se dá domnului ratiocinante absolutoriu in sensulu propunerei mai susu indigitate.

§ 25. Secret. II. considerandu de o parte, cà spesele edarei fóiei asoc. nu stau neci decàtu in proportiune egala cu veniturile aceleia; — ceea ce se vede si d'in computulu redact. indigitatu in §. precedente 24, si d'in asta causa resulta dauna materiala pentru asoc.; de alta parte considerandu si aceea impregiurare, cá dupa resultatele de pàna acumu, neci pe anulu cur. 1871, nu se arata semne de o spriginire mai caldurósa; deci d'in aceste motive face propunerea, cá respectivele subcomitete ale despartiementeloru cerc. ale asoc., degiá infientiate, se se provóce a conlucrá dupa potentia, cu totu zelulu pentru spriginirea atàtu morala, càtu si materiale a numitei foi.

Propunerea asta priminduse cu unanimitate, se redica la valóre de conclusu.

§ 26. Se presentéza unu contu dela mesariulu Albert Löw, sunatoriu despre 17 fr. v. a. cá pretiulu procurarei unei mese noue (mari) si a unui scrinu (dulapu) de spalatu in odaia, destinata pentru bibliotec'a asoc.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asoc. esolvirea resp. contu.

§ 27. Verificarea protocolului acestei siedintie se incredintiéza domniloru membrii P. Manu, Zach. Boiu si I. Maximu.

Sibiiu datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a, vicepresied. — I. V. Rusu, secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 10. Febr. c. n. 1871.
P. Manu. Z. Boiu. I. Maximu.

Ad Nr. 49—1871.

Publicarea baniloru incursi

la asoc. cá tacse de m. ord. dela sied. lunaria a comit. asoc. d'in 3. Ian. a. c. pàna la sied. aceluia d'in 7. Fauru a. c.

1. Dela dn. cons. fin. Petru Manu tacs'a de m. ord. pre $18^{69}/_{70}$ 5 fr.

2. Dn. preotu gr. cat. romanu in Ergirot, Vasiliu Basti tacs'a de m. ord. pre $18^{69}/_{70}$ 5 fr.

3. Dn. advocatu in Erkávás, Georgiu Filepu tacs'a de m. ord. pre $18^{69}/_{70}$ 5 fr.

4. Dn. actuariu la inspectoratulu de scóla in Zelau, And. Cosm'a tacs'a de m. ord. pre $18^{69}/_{70}$ 5 fr.

5. Dn. viceprotopopu in Hidigu (Hidvég), Ioanu Vicasiu tacs'a de m. ord. pre $18^{69}/_{70}$ 5 fr.

6. Dn. capitanu c. r. Stefanu Borgovanu in Belgradu tacs'a de m. ord. pre $187^{0}/_{1}$ 5 fr.

7. Prin dn. protop. si colect. alu asoc. in Zernesci, Ioanu Metianu s'a trimisu la asoc. si anume: a) dela dn. parochu in Moieciulu de diosu, Ioanu Persioiu tacs'a de m. ord. pre $186^{8}/_{9}$ 5 fr.; b) dn. parochu totu in Moieciulu de diosu, Georgie Gârbacea tacs'a de m. ord. pre $186^{6}/_{7}$ 5 fr.

8. Prin dn. protop. alu Vadului in Marmati'a, Ioanu Popu s'au trimisu la fondulu asoc. cá contribuire: a) dela Petru Oprisiu, preotu in Berbesci 1 fr.; b) dela Petru Salca, preotu in Giulesci 1 fr.: c) dela Ioanu Dobossy, preotu in S. Siugatagu 1 fr.; d) dela Gregoriu Ivascu, preotu in Brebi 1 fr. Sum'a 4 fr.

9. Dela dn. parochu si asesoriu cons. in Resînariu, Sav'a Barcianu Poppoviciu tacs'a de m. ord. pe $187^{0}/_{1}$ 5 fr.

10. Dn. provisoriu fundatiunei Siulutiane in Springu, Vas. Albini tacs'a de m. ord. pre $188^{0}/_{1}$ 5 fr.

11. Prin directiunea despart. cerc. alu Gherlei (XIII) s'au trimisu: a) dela dn. proprietariu in Ascileulu de susu, Simeonu Forn'a tacs'a de m. ord. nou pre $187^{0}/_{1}$ si pentru diploma cu totulu 6 fr.; b) dela dn. proprietariu in Sav'a, Ales'a Bideanu tacs'a de m. ord. nou pre $187^{0}/_{1}$ 5 fr.; c) dela dn. parochu in Ascileulu de susu, Ioanu Moldovanu tacs'a de m. ord pre $18^{69}/_{70}$ 5 fr. Cu totulu 16 fr.

12. Dela dn. vice-comite in Elisabetopole, Stefanu Ladai tacs'a de m. nou pre $187^{0}/_{1}$ si pentru diploma 6 fr.

Sibiiu, 7. Fauru 1871 c. n.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Bibliografia.

Actele societatei Transilvani'a, infientiata de 4 ani in Bucuresci, s'au publicatu si pe anulu alu III. alu activitatei sale in un'a brosiura form. 4^{0} cá si pàna ací. Averea societatei Transilvani'a a fostu de 86,888 franci si 16 centesime, éra spesele pe 2 trimestre ($^{1}/_{2}$ anu) d'in urma 6775 fr. 19 cent. Adeca Transilvani'a ajunse cu averea pe asociatiunea trans.

Editoriu si provedietoriu: Comitetulu, — Redactoriu G. Baritiu, secretariulu I. alu asociatiunei. — Tipografi'a Römer & Kamner.